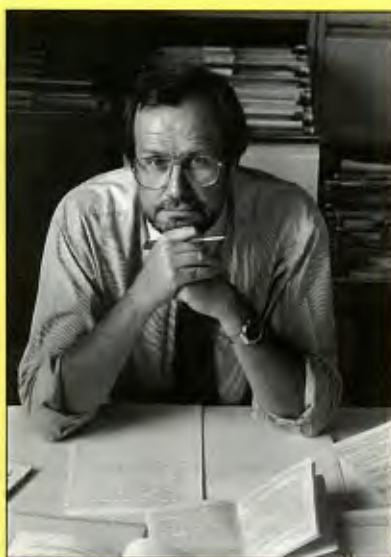

ATIM
Nieuws
15 14
Feb. 1997

Van koude winters en nieuwe toekomst

December 1996, Travnik, Bosnië. Buiten onder nul, sneeuw en rijp. Verse graven, verlaten dorpen, kapotgeschoten huizen. Kort na elkaar de gebedsoproep uit de moskee, klokkengelui van de katholieke en koorgezang uit de orthodoxe kerk. Binnen veel te warm, als de houtkachels het doen in het restaurant. Dertig mensen in de zaal, die de hele dag door roken. Kandidaten voor de gemeenteraadsverkiezingen van een zestal kleine partijen. Een alliantie die elkaar vindt in afkeer van het nationalistische meerderheidsregime en zich verzamelt op het streven naar een democratische en multi-etnische samenleving. Allemaal Bosniër: Moslims, Serven en Kroaten door elkaar heen. Zolang ze geen verhalen vertellen over eigen ervaringen valt het ons, twee Nederlandse trainers, niet op.

Twee dagen cursus in zulke extreme omstandigheden in partijopbouw, kadervorming en campagnevoering. Ondanks de taalbarrière, maar we hebben een fantastische tolk, 17 jaar pas, die alleen stilvalt als ik haar vraag naar haar eigen oorlogservaringen. Als vrijwilliger een heel lang weekend proberen bij te dragen aan wederopbouw. Wat krijg ik een hoop terug nadat contact lukt.

Ik merk dat ik steeds meer een soort 'Ratelband' word. Als directe communicatie via de taal niet lukt, blijft het lichaam over. Ik zoek het lichamelijke contact, gebruik mijn lichaam om dingen over te dragen en dan lukt het wel. Proberen een beetje hoop te geven, maar wat een ongelofelijke moed hebben ze, om tegen de stroom in te blijven vechten voor de eigen principes, over de raciale scheidslijnen heen.

Hoe komt het toch dat ik tijdens die dagen zoveel herken.

Als wij vragen wat de bijdrage kan zijn aan het beter functioneren van de samenleving, krijgen we als antwoord hoe mooi die samenleving zou zijn als ze het zelf voor het zeggen zouden hebben. Dan zakt de hemel op aarde. Weinig begrip en geduld voor het langzame proces van opbouwen en veranderen, weinig oog voor wat de eigen bijdrage daarin kan zijn. Het kost moeite de eigen verantwoordelijkheid te zien.

Proberen wij praktische suggesties, dan heeft men dat óf eerder gepro-

beerd en werkte het toch niet óf heeft het geen zin omdat de machthebbers er toch geen ruimte voor geven.

Eigenlijk maken de deelnemers zich iedere keer machteloos door te praten over hun onmogelijkheden en kost het moeite na te denken over mogelijkheden, invloeden en kansen.

Maar ook, mensen die hun nek, tijdens de oorlog heel letterlijk, ver uit steken voor de idealen waarin ze geloven. Geen zelfzucht, niet om er zelf beter van te worden. Maar omdat men als mens gelooft in idealen en daarvoor, en voor de positie van minder sterken, wil opkomen. Zonder reserves waar het gaat om de eigen positie. Omdat men een positieve bijdrage wil blijven leveren.

Herkenningen genoeg met momenten tijdens cursussen aan medezeggenschapsorganen in Nederland.

Met plezier zal ik teruggaan naar Bosnië en andere Oosteuropese landen om mijn kleine steentje bij te dragen. Met evenveel plezier zal ik ook in 1997 weer werken met ondernemingsraden in Nederland. Dankbaar werk omdat je zo ontzettend veel inspirerende mensen tegenkomt.

Dit is mijn laatste column op deze plek, omdat ik geen directeur meer ben van ATIM. Met plezier en voldoening kijk ik terug op de laatste acht intensieve jaren. Maar ik had soms te weinig tijd voor mezelf en mijn directe omgeving en kwam nog minder toe aan andere harts-tochten, zoals lezen, denken, onderzoeken en schrijven. Op een gegeven moment heb ik echt in mijn scheerspiegel durven kijken en erkend dat ik teveel vast zat in een bepaalde ontwikkeling om nog de inspirator te zijn voor nieuwe. Een stap opzij en ruimte bieden aan nieuwe energie was logisch. En tenslotte, mijn Oosteuropese avonturen als katalysator, er zijn zoveel andere en inspirerende dingen te doen. Daar heb ik een zekere vrijheid voor nodig, waarvoor ik heb gekozen. Verfrist, gelouterd en met nieuwe energie ga ik mezelf meer tijd gunnen om te werken aan toekomst. Voor mezelf, voor ATIM en vooral voor onze relaties.

Jaap de Jong